

Heffing van vennootschapsbelasting van woningcorporaties

Al meer dan een jaar doet het kabinet Balkenende II verwoede pogingen woningcorporaties gedeeltelijk te betrekken in de heffing van vennootschapsbelasting (tarief 2005: 31,5%). Het gaat met name om de winst behaald met koopwoningen. Dit is naast de inkomsten uit de sociale verhuur één van de belangrijkste inkomensbronnen van woningcorporaties. Zo zijn woningcorporaties in de periode 2004-2009 voornemens maar liefst 70 000 koopwoningen te bouwen. Belastingheffing is tot op heden achterwege gebleven omdat de verantwoordelijke bewindslieden – staatssecretaris Joop Wijn van Financiën en minister Sybilla Dekker van VROM – aanlopen tegen bezwaren van de Tweede Kamer, de Raad van State en de corporatiesector zelf. In deze bijdrage worden zowel de fiscale als volkshuisvestelijke ontwikkelingen rondom de belastingheffing van woningcorporaties in kaart gebracht.

1. Inleiding

Sedert 1 januari 2004 is de vrijstelling van vennootschapsbelasting voor woningcorporaties beperkt als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet van 18 december 2003 tot wijziging van enkele belastingwetten c.a. (Belastingplan 2004).¹ De gang van zaken rondom deze wetswijziging is opmerkelijk. Na jarenlange onzekerheid in het corporatiewezen als gevolg van tegenstrijdige uitspraken van bewindslieden onder Paars I en II over de toekomst van de vrijstelling, stelde het kabinet Balkenende II uiteindelijk in het Belastingplan 2004 voor om de vrijstelling te beperken tot de werkzaamheden die bestaan uit de verkrijging, het bezit, het beheer en de vervreemding van anders dan tijdelijk verhuurde woningen. Door middel van een amendement beperkte de Tweede Kamer echter de vrijstelling slechts tot de voordelen behaald uit de op grond van het Besluit beheer sociale-huursector (hierna: BBSH) toegestane werkzaamheden.² Daarmee is de kous eenszins af.

Al meer dan een jaar doet het kabinet verwoede pogingen om alsnog het oorspronkelijke voorstel binnen te halen via een aanpassing van het BBSH. Volgens de Minister van VROM, nu primair verantwoordelijk voor de feitelijke vormgeving van de vrijstelling, maakt het door de Tweede Kamer aangenomen amendement het noodzakelijk dat in het BBSH wordt geregeld dat bepaalde werkzaamheden dienen te worden ondergebracht in een aparte vennootschapsbelastingplichtige entiteit, in het bijzonder de bouw van koopwoningen.

Het feit dat het BBSH tot op heden nog steeds niet is gewijzigd komt vooral door kritiek van de Raad van State en vanuit de Tweede Kamer. Het is dan ook tijd voor een overzicht van de stormachtige ontwikkelingen rondom de beperking van de vrijstelling van vennootschapsbelasting van woningcorporaties. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de opmerkelijke recente ommezwaai van het kabinet met betrekking tot de belastingplicht van pensioenfondsen. Hoewel de vrijstelling van pensioenfondsen tegelijk met die van woningcorporaties aan banden is gelegd, ziet het kabinet (vooralsnog) af van daadwerkelijke heffing van vennootschapsbelasting van pensioenfondsen.

2. Volkshuisvestelijke aspecten van woningcorporaties

Blijkens art. 70 van de Woningwet zijn corporaties bij koninklijk besluit toegelaten verenigingen en stichtingen die uitsluitend werkzaam zijn op het gebied en in het belang van de volkshuisvesting. Hoewel de lange tijd zo beeldbepalende verwevenheid tussen woningcorporaties en de overheid aan het eind van de twintigste eeuw steeds losser is geworden, staan woningcorporaties nog altijd onder het toezicht van de Minister van VROM.³ Dit toezicht is voor het overgrote deel achteraf, hetgeen in lijn is met de zelfstandige positie die woningcorporaties innemen.⁴ De zelfstandigheid staat overigens wel ter discussie. Zo werkt het zeer recent in opdracht van de Tweede Kamer verrichte onderzoek 'Woningcorporaties: naar een duidelijke taakafbakening en een heldere sturing' zelfs een aantal opheffingsvarianten uit waarbij woningcorporaties worden opgeheven al dan niet met behoud van het vermogen.⁵ Met dit onderzoek bereidt de Tweede Kamer zich voor op de fundamentele herziening van het BBSH, ook wel herijking genoemd, die dit jaar op de agenda staat.⁶

In het op de Woningwet gebaseerde BBSH is vastgelegd dat woningcorporaties uitsluitend werkzaam mo-

* Verbonden aan de leerstoelgroep Belastingrecht van de Universiteit van Amsterdam en aan het Bureau Vaktechniek van Ernst & Young Belastingadviseurs.

1. Zie art. 5, eerste lid, onderdeel d, Wet VPB 1969 zoals gewijzigd bij de wet van 18 december 2003, *Stb.* 2003, 526.
2. Besluit van 9 oktober 1992, houdende regels betreffende instellingen, werkzaam in het belang van de volkshuisvesting, zoals laatstelijk gewijzigd bij het *Stb.* 2005, 215.
3. Zie art. 70d van de Woningwet.
4. Op grond van art. 41 BBSH kan de Minister van VROM corrigerend optreden door middel van een zogenoemde aanwijzing.
5. *Woningcorporaties: naar een duidelijke taakafbakening en een heldere sturing*, RIGO Research en Advies, april 2005.
6. Deze herijking is aangekondigd in *Kamerstukken II* 2003/04, 29 383, nr. 1, p. 1-3, 26-27.

gen zijn op het gebied van de volkshuisvesting, verbijzonderd in onder meer de volgende prestaties: het betaalbaar huisvesten van de doelgroep, het zorgdragen van de kwaliteit van het woningbezit, het betrekken van bewoners bij beleid en beheer, het bijdragen aan huisvesting in de zorg en het bevorderen van de leefbaarheid in de buurten en wijken.⁷ Deze prestatievelden worden ook wel aangeduid als kerntaken of kernactiviteiten van een corporatie en dienen in beginsel te worden uitgevoerd binnen de woningcorporatie zelf. Op grond van het in art. 11a, tweede lid, BBSH neergelegde noodzakelijkheidsbeginsel mag een woningcorporatie zich namelijk slechts verbinden met een andere rechtspersoon als dit noodzakelijk is om invulling te geven aan de kernactiviteiten. Door de toevoeging van het laatstgenoemde prestatieveld in 1997 zijn de activiteiten van woningcorporaties aanzienlijk verbreed.⁸

Met name als gevolg van deze verbreding zijn zich aan het eind van de jaren '90 van de vorige eeuw problemen gaan voordoen bij het afbakenen van het werkdomein van de corporaties. In de praktijk bleek het volkshuisvestingsbelang en in het verlengde daarvan het begrip leefbaarheid zeer ruim te worden geïnterpreteerd. Daar komt bij dat de norm 'in het belang van de volkshuisvesting' geen universeel begrip is maar mede afhankelijk is van de omstandigheden waarin de corporaties zich bevinden.⁹ Door middel van het ontplooiën van zogenoemde nevenactiviteiten leken sommige corporaties onder het mom van het belang van de volkshuisvesting steeds meer het commerciële pad te kiezen. Illustratief in dit verband zijn makelaarsactiviteiten, de exploitatie van winkelcentra, projectontwikkeling en de bemiddeling bij hypotheek en levensverzekeringen. Teneinde de afbakeningsproblemen het hoofd te bieden vaardigde de Minister van VROM op 3 november 1999 een circulaire uit, nr. MG1999/23 en één op 5 november 2001, nr. MG2001/26. In deze circulaire staat de Minister van VROM onder strikte voorwaarden de uitvoering van nevenactiviteiten toe. Belangrijkste drie voorwaarden zijn:

- de nevenactiviteiten dragen een volkshuisvestingsrechtelijk karakter en vertonen een samenhang met de kernactiviteiten;
- de nevenactiviteiten worden als belastingplichtige activiteiten aangemerkt; en
- de nevenactiviteiten worden in een zogenoemde 'verbinding' ondergebracht, zoals bijvoorbeeld in een BV of NV, tenzij de activiteit van beperkte omvang is.

Voorbeelden van in de circulaire toegestane nevenactiviteiten zijn bemiddeling ten behoeve van de ver- of aankoop van woningen of andere panden, bemiddeling ten behoeve van het afsluiten van (woongerelateerde) verzekeringen en hypotheek, en grondexploitatie. Voorbeelden van niet-toegestane activiteiten zijn de verhuur van bedrijfspanden, bankieren, grondspeculatie, exploitatie van een TV- of radiozender dan wel reisbureau. Blijkens de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State van 10 november

2004, nr. 200401600/01 is het uitvoeren van makelaarsactiviteiten door een woningcorporatie inderdaad strijdig met het BBSH (en de genoemde circulaire).

3. Beperking van de vrijstelling van vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting wordt jaarlijks geheven over de winst. Van belang is dat het kabinet onlangs ingrijpende tariefsverlagingen heeft aangekondigd.¹⁰ Met ingang van 1 januari 2005 is het algemene tarief reeds verlaagd van 34,5% in 2004 naar 31,5% in 2005. Voor de eerste € 22 689 winst geldt met ingang van 1 januari 2005 een tarief van 27% (het zogenoemde MKB-tarief). Naast een verdere verlaging van deze tarieven, wordt met ingang van 1 januari 2007 de MKB-schijf verlengd, van € 22 689 tot € 41 000. In onderstaand schema is – naast de tarieven voor 2004 en 2005 – de voorgestelde tariefstructuur opgenomen.

	2004	2005	2006	2007	2008
	e.v.				
Algemeen tarief	34,5%	31,5%	30,5%	27,4%	26,9%
MKB-tarief (winst tot € 22 689)	29%	27%	26%	–	–
MKB-tarief (winst tot € 41 000)	–	–	–	20%	20%

Het feit dat woningcorporaties een belangrijke rol spelen op het gebied van het nationale volkshuisvestingsbeleid, met name in de sociale woningbouw, rechtvaardigde aanvankelijk een integrale vrijstelling van vennootschapsbelasting.¹¹ Dat echter op termijn een beperking onontkoombaar was, bleek uit het op 8 februari 2000 bekendgemaakte kabinetsstandpunt over het rapport van de MDW-werkgroep, getiteld 'Corporaties tussen vangnet en vrijhandel'.¹² Het toenmalige kabinet onderschreef de mening van de werkgroep dat de subjectieve vrijstelling zou moeten komen te vervallen vanwege:

- de generieke lijn in het overheidsbeleid met betrekking tot de vennootschapsbelasting; en
- de wens voor de totstandkoming van een gelijk speelveld op de woningmarkt.

Op welke wijze de vennootschapsbelastingplicht vervolgens gestalte zou krijgen, is echter een aspect dat (heelaas) lange tijd onduidelijk is gebleven.¹³ In het Belas-

7. Zie art. 70c van de Woningwet in verbinding met hoofdstuk III van het BBSH.

8. *Kamerstukken II* 1998/99, 24 508, nr. 52, p. 1.

9. *Kamerstukken II* 1998/99, 24 508, nr. 52, p. 3.

10. Nota Werken aan winst; naar een laag tarief en een brede grondslag, 29 april 2005, nr. AFP 2005/00 386M.

11. *Kamerstukken II* 2003/04, 29 210, nr. 3, p. 23 en *Aanhangsel Handelingen I* 1992/93, nr. 17, p. 33.

12. *Kamerstukken II* 1999/00, 24 036, nr. 147.

13. Zie voor een overzicht J.L. van de Streek, 'Beperking van de vrijstelling van vennootschapsbelasting voor woningcorporaties', *MBB*, nr. 10, 2004, p. 318-323.

tingplan 2004 werd uiteindelijk concreet voorgesteld om de vrijstelling voor woningcorporaties te beperken tot 'de verkrijging, het bezit, het beheer en de vervreemding van anders dan tijdelijk door hen verhuurde woningen'.¹⁴ Volgens de toelichting hield het voorstel in dat de vrijstelling voor woningcorporaties werd beperkt tot hun 'kernactiviteiten'. Buiten de vrijstelling zouden de commerciële activiteiten komen te vallen, zoals makelaardij, de verhuur van een winkelcentrum en de bouw van koopwoningen.¹⁵ Dit voorstel ontmoette veel kritiek, met name met betrekking tot de verhouding tot het volkshuisvestingsrecht. Bodem het volkshuisvestingsrecht en de circulaire van de Minister van VROM al niet voldoende soelaas? Makelaardij vormt immers een niet toegestane nevenactiviteit en de verhuur van een winkelcentrum is slechts toegestaan indien dit plaatsvindt in een belastingplichtige dochtermaatschappij (zie onderdeel 2). Voorts rees de vraag waarom de omschrijving van voor de vennootschapsbelasting vrijgestelde 'kernactiviteiten' beperkter moest zijn dan de in het BBSH opgesomde 'kernactiviteiten'. In het oog springend voorbeeld is de bouw van koopwoningen, hetgeen op grond van het BBSH is toegestaan met inachtneming van de zogenoemde 'verantwoordingsgrens' van € 200 000.¹⁶ De Staatssecretaris van Financiën voerde het verschil in achtergrond van de regelingen aan als verklaring voor de discrepantie, te weten het volkshuisvestingsbelang voor het BBSH en het bevorderen van gelijkwaardige concurrentieverhoudingen voor de vennootschapsbelasting.¹⁷ Met betrekking tot de bouw van koopwoningen moet dan worden gedacht aan een gelijk speelveld tussen woningcorporaties en projectontwikkelaars.

Zoals gezegd in de inleiding, koos de Tweede Kamer uiteindelijk door middel van de aanneming van het amendement ervoor de vrijstelling slechts te beperken tot de voordelen behaald uit de op grond van het BBSH toegestane werkzaamheden.¹⁸ Een toelichting op het amendement ontbreekt. Belangrijk gevolg van het amendement is dat de Minister van VROM primair verantwoordelijk is voor de invulling van de vrijstelling en daarmee de belastingplicht.¹⁹ Mij bekruipt het gevoel dat mede daarom het toezicht op woningcorporaties zeer recent lijkt te zijn verscherpt. Zo zijn woningcorporaties in het kader van het toezicht over 2003 aangesproken over 'ongeoorloofde praktijken' die feitelijk reeds langer bestaan.²⁰

Ten slotte merk ik op dat op verzoek van de Tweede Kamer de Staatssecretaris van VROM onderzoek heeft laten doen naar een ultieme beperking van de vrijstelling, te weten de invoering van een integrale belastingplicht voor woningcorporaties. Onlangs stuurde de bewindsman het rapport naar de Tweede Kamer.²¹ Hoewel de bewindslieden van VROM nog een officiële reactie op het rapport moeten geven, staan zij daar – getuige op eerdere uitlatingen – waarschijnlijk afwijzend tegenover.²² Zonder op deze plaats inhoudelijk in te gaan op de pro's en contra's van een integrale belastingplicht²³, wijs ik kort op mijn eerder gehouden pleidooi voor een optieregeling.²⁴ Het ontmoet naar mijn me-

ning geen enkel bezwaar om woningcorporaties – evenals bepaalde andere vrijgestelde lichamen – het recht te geven op verzoek de vrijstelling buiten toepassing te laten. Het resultaat van een dergelijk verzoek is de facto een integrale belastingplicht.

4. Aanpassing BBSH

Reeds in het voorjaar van 2004 kondigde de Minister van VROM aan dat het amendement ertoe noopt dat het BBSH op korte termijn wordt aangepast.²⁵ Deze aanpassing staat los van de fundamentele herziening van het BBSH, de zogenoemde herijking, die dit jaar op de agenda staat (zie onderdeel 2). Op het uitdrukkelijke verzoek de aanpassing toch mee te nemen in de fundamentele herziening van het BBSH, kreeg de Tweede Kamer van de Minister van VROM nul op het rekest.²⁶ Dit vanwege het daarmee gemoeide budgettaire belang. Qua belastingopbrengst is reeds een bedrag ingeboekt van 25 miljoen euro per jaar die volgens de bewindsman vooral moet worden binnengehaald door het belasten van de winst, gemaakt bij de realisatie van koopwoningen. Vanuit de optiek van de vennootschapsbelasting is namelijk de kern van het aangepaste BBSH dat de bouw van koopwoningen moet worden ondergebracht in een belastingplichtige dochtermaatschappij, zoals een BV of een NV. Van belang daarbij is dat een aanzienlijke stijging van de bouwproductie wordt voorzien. Voor 2005 verwachten alle woningcorporaties gezamenlijk 13 900 koopwoningen te bouwen, in 2006 loopt dit op naar 18 421 koopwoningen.²⁷

Het tijdspad waarbinnen de aanpassing zou moeten plaatsvinden heeft echter inmiddels de nodige vertraging opgelopen. Aanvankelijk was het zelfs de bedoeling de aanpassing op 1 november 2004 in werking te laten treden. Ter voorkoming van een breuk in de administratie, die de woningcorporaties zeer veel administratieve lasten zou opleveren, stelde de Minister van VROM na overleg met de Minister van Financiën de inwerkingtreding uit tot 1 januari 2005.²⁸ Inmiddels is ge-

14. *Kamerstukken II* 2003/04, 29 210, nr. 3, p. 24.

15. Zie voor de bouw van koopwoningen en makelaardij *Kamerstukken II* 2003/04, 29 210, nr. 3, p. 24 en voor de verhuur van een winkelcentrum *Kamerstukken II* 2003/04, 29 210, nr. 22, p. 65.

16. Zie art. 26, lid 2, onderdeel g, BBSH.

17. *Kamerstukken II* 2003/04, 29 210, nr. 22, p. 60.

18. *Kamerstukken II* 2003/04, 29 210, nr. 91.

19. *Bijvoegsel Handelingen I* 2003/04, nr. 11, p. 512, vraag 66.

20. *Kamerstukken II* 2004/05, 29 453, nr. 10, p. 2.

21. Het rapport is beschikbaar via <www.vrom.nl>.

22. *Kamerstukken II* 2004/05, 29 800 XI, nr. 74, p. 7.

23. Zie voor een overzicht A.H.M. Daniëls, 'Partiële belastingplicht voor corporaties: tel uw zegeningen', *AEDS-magazine* 2005/1, p. 49-51.

24. J.L. van de Streek, 'Beperking van de vrijstelling van vennootschapsbelasting voor woningcorporaties', *MBB*, nr. 10, 2004, p. 318-323.

25. *Kamerstukken II* 2003/04, 29 200 XI, nr. 105.

26. *Kamerstukken II* 2004/05, 29 452, nr. 12, p. 2.

27. *Kamerstukken II* 2004/05, 29 453, nr. 9, p. 9.

28. *Kamerstukken II* 2003/04, 29 200 XI, nr. 129, p. 7.

Tabel 1

Woningcorporatie, niet VPB-plichtig	Dochtermaatschappij, wel VPB-plichtig
<ol style="list-style-type: none"> 1. bouw, aankoop, verhuur, onderhoud en dergelijke van goedkope en middeldure huurwoningen (tot max. € 200 000), 2. bouw, aankoop, verhuur, onderhoud en dergelijke van andere gebouwen dan woongelegenheden in het kader van leefbaarheid, 3. instandhouding en verbetering van de omgeving van haar woongelegenheden in het kader van leefbaarheid, 4. bouw, aankoop, verhuur, onderhoud en dergelijke van gebouwen in het kader van wonen en zorg, 5. het leveren van een bijdrage aan de totstandkoming van woon-zorgarrangementen, 6. bouw, aankoop, verhuur, onderhoud en dergelijke van bedrijfsruimten, mits deze één geheel vormen met de woongelegenheden, 7. woongelegenheden onderhouden en instandhouden van verenigingen van eigenaren, waarvan minstens de helft van de woningen eigendom zijn van de woningcorporatie, 8. beheren, verhuren en dergelijke van de woongelegenheden van andere woningcorporaties, 9. het verlenen van diensten aan haar huurders en aan mensen die willen gaan huren, 10. het marktconform verlenen van diensten aan haar dochters en deelnemingen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. dezelfde werkzaamheden als genoemd onder 1 tot en met 10 bij de woningcorporatie, 2. bouw, aankoop, verhuur, onderhoud en dergelijke van huurwoningen duurder dan € 200 000, 3. in het kader van leefbaarheid instandhouden en verbeteren van de omgeving ook indien dit niet in de nabijheid is van hun woongelegenheden, 4. instandhouding en verbetering van de woongelegenheden van derden zoals van verenigingen van eigenaren waarvan de woningcorporatie niet minstens de helft in eigendom heeft, 5. het bouwen van koopwoningen. <p>De dochter mag deze werkzaamheden slechts verrichten binnen het werkgebied van de woningcorporatie.</p> <p>Alle werkzaamheden en te verrichten diensten dienen te geschieden tegen marktconforme tarieven.</p>

bleken dat 1 januari 2005 niet is gehaald. Voorspellingen over het tijdstip waarop de aanpassing van het BBSH een feit is, durf ik – gelet op de gang van zaken de afgelopen maanden – niet (meer) te doen. Op 14 maart 2005 heeft de Minister van VROM de Tweede Kamer namelijk meegedeeld dat de Raad van State staatsrechtelijke bezwaren heeft geuit tegen de voorgenomen aanpassing van het BBSH.²⁹ Dit advies is op grond van de Wet op de Raad van State nog niet openbaar. De Minister van VROM is zich nu naar eigen zeggen aan het beraden op een oplossing waarbij zelfs een wijziging van de Woningwet wordt opgehouden.³⁰ Het zal duidelijk zijn dat een wijziging van de Woningwet opnieuw voor enorme vertraging zorgt. Bovendien is belastingheffing waarschijnlijk niet direct aan de orde zodra het BBSH is aangepast. Woningcorporaties zal namelijk gerekend vanaf de datum van inwerkingtreding een overgangstermijn van zes maanden worden gegund om te voldoen aan het aangepaste BBSH.³¹

De aanpassing van het BBSH, die de Minister van VROM vanuit fiscaal oogpunt voorstaat, is als volgt geschetst:

‘De woningcorporatie en de dochtermaatschappij mogen beide slechts de werkzaamheden verrichten die zijn toegestaan in het BBSH. De werkzaamheden die de woningcorporatie zelf mag verrichten, zijn met name werkzaamheden die verband houden met de voorziening in voldoende goedkope en middeldure huurwo-

ningen. De dochtermaatschappijen van de woningcorporatie mogen alle werkzaamheden, die de woningcorporatie mag uitvoeren, verrichten en mogen daarnaast nog een aantal werkzaamheden verrichten, die de woningcorporatie zelf niet mag verrichten (bijvoorbeeld het bouwen van voor verkoop bestemde woongelegenheden). Een dochtermaatschappij van de woningcorporatie mag ook woningen waarvan de kosten van het bouwen of verwerven minder dan € 200 000 bedragen, bouwen, verwerven en verhuren, maar krijgt daarvoor geen vrijstelling van vennootschapsbelasting (...).³²

Voorts heeft de Minister van VROM de hoofdpunten van de verdeling van de mogelijke werkzaamheden onder het aangepaste BBSH schematisch weergegeven (zie tabel 1).³³

Uit het schema en de toelichting daarop blijkt dat onder het aangepaste BBSH het zogenoemde noodzakelijkheidsbeginsel ex art. 11a, tweede lid, BBSH wordt losgelaten. Dit beginsel houdt in dat een woningcorporatie

29. *Kamerstukken II* 2004/05, 29 453, nr. 12, p. 1-2.

30. In de Woningwet wordt dan een bepaling opgenomen waardoor de aanpassing van het BBSH wél kan worden gerealiseerd.

31. *Kamerstukken II* 2003/04, 29 200 XI, nr. 129, p. 7.

32. *Kamerstukken II* 2003/04, 29 200 XI, nr. 5, p. 2.

33. *Kamerstukken II* 2003/04, 29 200 XI, nr. 5, p. 5-6.

zich slechts mag verbinden met een andere rechtspersoon als dit noodzakelijk is om invulling te geven aan de kernactiviteiten.

5. Is een woningcorporatie een goeddoellichaam?

Mede in het licht van het aan te passen BBSH rijst de vraag of een woningcorporatie en haar belastingplichtige dochtermaatschappijen aanspraak kunnen maken op het pakket aan fiscale faciliteiten voor goeddoellichamen in de Wet VPB 1969.³⁴ Meest in het oog springende vraag in dit verband is of een woningcorporatie kan worden aangemerkt als een algemeen nut beogende instelling. Indien dat het geval is, komt de dochtermaatschappij van een woningcorporatie in beginsel in aanmerking voor de bijzondere aftrekpost voor zogenoemde fiscaal fondswervende instellingen ex art. 9, eerste lid, onderdeel i, Wet VPB 1969. Deze aftrekpost beoogt de uiteindelijke aanwending van gelden ten bate van het algemene belang aftrekbaar te doen zijn. Blijkens het besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 20 november 2002, nr. CPP2002/305M, *BNB* 2003/56, onderdeel B.3 kan ook een BV gebruikmaken van deze aftrekpost. Concreet houdt de bijzondere aftrekpost in dat dividenduitkeringen door de BV aan de woningcorporatie bij de BV aftrekbaar zijn. Alsdan blijft van de belastingplicht van een dochtermaatschappij materieel weinig over. Aan de aftrekpost zijn wel aanvullende voorwaarden verbonden, te weten:

- de uitkeringen moeten uiterlijk zes maanden zijn gedaan na afloop van het boekjaar waarin de daarvoor bestemde gelden zijn verkregen;³⁵
- de aftrek van de uitkeringen mag niet leiden tot een (compensabel) verlies;³⁶ en
- als gevolg van deze aftrek mag geen ernstige concurrentievervalsing optreden.

De Staatssecretaris van Financiën is van mening dat woningcorporaties niet zijn aan te merken als een algemeen nut beogende instelling.³⁷ Met J.E.A.M. van Dijk kan aan de juistheid van dit standpunt worden getwijfeld.³⁸ Zo duiden onder andere de volgende opmerkingen in de memorie van toelichting bij het Belastingplan 2004 erop dat de werkzaamheden van woningcorporaties wel degelijk het algemeen belang raken: 'Woningbouwcorporaties hebben een belangrijke rol op het gebied van het nationale volkshuisvestingsbeleid, met name – zij het niet uitsluitend – in de sociale woningbouw. Deze taak die in het kader van het *algemeen belang* (cursivering, JLS) staat, is de rechtvaardiging voor de huidige vrijstelling van vennootschapsbelasting.'³⁹ Omdat volgens HR 13 juli 1994, *BNB* 1994/280 en HR 7 november 2003, *BNB* 2004/30 al sprake is van een algemeen nut beogende instelling indien voor 50% of meer het algemene belang wordt gediend, geef ik woningcorporaties die bereid zijn hierover te procederen, goede kansen voor de rechter.

6. Afsluiting

Hoewel de vrijstelling van vennootschapsbelasting voor woningcorporaties per 1 januari 2004 aan banden is ge-

legd, wordt vooralsnog de winst behaald met koopwoningen niet met vennootschapsbelasting getroffen. Aangezien het beperken van de vrijstelling vooral daarom te doen was, bestaat het voornemen om via een aanpassing van het BBSH dit resultaat alsnog te bereiken. Inmiddels heeft de aanpassing van het BBSH de nodige vertraging opgelopen. Mede gelet op deze vertraging zou het het kabinet mijns inziens sieren de fiscaal gedreven ingreep in het BBSH achterwege te laten zolang de discussie over de fundamentele herziening van het BBSH nog niet is afgerond.

In dit verband dringt zich een parallel op met de beperking van de vrijstelling van vennootschapsbelasting voor pensioenfondsen. Aanvankelijk was het lot van de vrijstelling voor woningcorporaties gekoppeld aan het lot van de vrijstelling voor pensioenfondsen. Hoewel deze koppeling later is losgelaten⁴⁰, is uiteindelijk ook sedert 1 januari 2004 de vrijstelling voor pensioenfondsen aan banden gelegd. Onlangs maakte de Staatssecretaris van Financiën bekend voorlopig af te zien van de invulling van de belastingplicht van pensioenfondsen.⁴¹ Reden daarvoor is onder andere de in het kader van de Pensioenwet nog niet afgeronde discussie over de activiteiten die binnen het pensioenfonds zelf mogen worden uitgevoerd. Hetzelfde lijkt op te gaan voor de discussie over de activiteiten van woningcorporaties in het kader van de fundamentele herziening van het BBSH.

34. Zie voor een bespreking van deze maatregelen uitgebreid J.L. van de Streek, 'Vrijstelling van vennootschapsbelasting voor goeddoellichamen per 1 januari 2002', *Stichting en Vereniging* 2002, nr. 6, p. 162-171.

35. Zie art. 9, zesde lid, Wet VPB 1969 jo. art. 7aa Uitvoeringsbesluit VPB 1971.

36. Zie art. 9, vijfde lid, Wet VPB 1969.

37. Besluit van de Staatssecretaris van Financiën van 22 april 1997, nr. VB97/980, *V-N* 1997/1934, punt 20.

38. Zie J.E.A.M. van Dijk, *Instellingen van algemeen nut, FED Fiscale Brochures*, 1997, p. 55 die opmerkt: 'Zonder naar volledigheid te willen streven behoren mijns inziens nog tot de instellingen van algemeen nut (...) organisaties op het gebied van volkshuisvesting.'

39. *Kamerstukken II* 2003/04, 29 210, nr. 3, p. 24.

40. *Kamerstukken II* 2001/02, 24 036, nr. 247.

41. Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 27 april 2005, nr. WDB2005-0086U.